

źródłem
każdego
działania
jest myśl

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
Łódź 90-602, ul. Zielona 27
tel. 042 632 03 11, fax 042 291 14 50
kom. 507 575 535 www.zrodla.org

Zmiany klimatu a prawa człowieka

Cel zajęć: Wyjaśnienie związku zmian klimatu z naruszaniem praw człowieka.

Cele operacyjne:

- uczeń rozumie, że działalność ludzi zamieszkujących bogate kraje północy ma wpływ na życie ludzi na całym świecie a w szczególności na mieszkańców krajów uboższego południa
- uczeń potrafi własnymi słowami wyjaśnić czym są prawa człowieka i jaki jest ich rodowód
- potrafi powiedzieć co oznacza, że prawa człowieka są powszechne, niezbywalne i nienaruszalne
- wymienia podstawowe prawa człowieka
- wie, kto powinien zapewnić warunki do korzystania z praw
- wymienia obecne i prognozowane oddziaływanie zmian klimatu na prawa człowieka.

Środki: duże arkusze papieru (A1), kolorowe markery, taśma klejąca, klej, załącznik nr 1 (karta pracy pocięta wg linii), załącznik nr 3 – powielone karty pracy (po 2 egz. z 3 rodzajów), kartki makulaturowe (jednostronnie zapisane) formatu ok. A6 lub dla każdego ucznia.

Czas trwania: dwie godziny lekcyjne

Miejsce zajęć: sala lekcyjna, ze stolikami umożliwiającymi pracę w grupach

Grupa wiekowa: gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne

Przebieg zajęć:

Zajęcia rozpoczynamy ćwiczeniem wprowadzającym w tematykę zajęć czyli mapą myśli. Na podłodze albo na złączonych stołach rozkładamy papier (dwa sklezione ze sobą arkusza A1), na środku w kole zapisujemy hasło „skutki zmian klimatu”, na stole kładziemy różnokolorowe pisaki. Wyjaśniamy, że opracujemy wspólną mapę myśli. Omawiamy tę metodę i przedstawiamy zasady pracy.

Mapa myśli to taki sposób notowania który pozwala odwzorować chaotyczny (nielinearny) sposób ludzkiego myślenia. Do narysowania mapy potrzebujemy dużej powierzchni i kolorowych pisaków, oprócz zapisanych słów powinniśmy używać rysunków, symboli, kolorów. Zawsze w centralnej części mapy w formie rysunku lub dużego wyraźnego napisu umieszczamy problem, tytuł, coś nad czym pracujemy. Od niego odchodzą najważniejsze skojarzenia, które dalej rozgałęziają się na coraz bardziej drobne i szczegółowe. Mapa powinna mieć promienista strukturę z licznymi rozgałęzieniami.

Nasza mapa myśli ma pokazać wszelkie skutki zmian klimatu, nie tylko te bezpośrednie, ale także pośrednie.

W pierwszym etapie pracy uczniowie wpisują główne skutki zmian klimatu (topnienie lodowców i lądolodów, podniesienie poziomu oceanów, co spowoduje zatopienie wielu terenów a nawet całych wyspiarskich krajów, klęski żywiołowe: powódzie, susze, pożary, huragany, choroby ludzi i zwierząt, rozwój chorób tropikalnych, szkodniki, zmiana temperatur i ilości opadów co wpłynie m.in. na rolnictwo). A następnie prosimy o uzupełnienie mapy o wydarzenia i skutki pośrednie, które wynikają ze skutków głównych. Rolą nauczyciela jest zadawanie pytań naprowadzających, które ułatwią uczniom uzupełniania mapy. Nauczyciel także może się włączyć w rysowanie mapy, uzupełniając ją o treści, które są uczniom nie znane. Po wyczerpaniu wszelkich pomysłów mapę uzupełniamy danymi z załącznika nr 1 (należy pociąć przed zajęciami), wybrani uczniowie odczytują na głos kolejne informacje i przyklejają je w odpowiednim miejscu mapy. Po zakończeniu pracy wieszamy mapę na tablicy i

informujemy uczniów, że będziemy z niej korzystać w dalszej części zajęć

Następnie przechodzimy do ćwiczenia poświęconego idei praw człowieka. Na tablicy bądź dużym arkuszu papieru zapisujemy pojęcie „prawa człowieka”. Prosimy uczniów o wypisanie (lub podyktowanie wybranemu sekretarzowi) wszystkich skojarzeń jakie nasuwają im się na te słowa. Dalej prosimy uczniów by wymielili znane im prawa człowieka, propozycje zapisujemy na tablicy. Prosimy wybranego ucznia o głośne odczytanie fragmentów Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Razem staramy się odpowiedzieć na pytanie co oznacza, że prawa człowieka są powszechne, niezbywalne i nienaruszalne.

Prowadzący w formie krótkiego wykładu przedstawia genezę praw człowieka oraz wymienia najważniejsze dokumenty międzynarodowe (ich pełne nazwy zapisujemy na tablicy).

Za podwaliny praw człowieka uważa się angielską Wielką Kartę Swobód z 1215 roku, która gwarantowała, że nikt nie może być wygnany, pozbawiony praw, pozbawiony mienia bez wyroku sądowego. Upowszechnienie praw człowieka nastąpiło w XVIII w. pod wpływem dzieł filozoficznych Johna Locka, Monteskiusza, J.J. Rousseau, T. Paine'a – powstały wtedy następujące dokumenty: Konstytucja Amerykańska, Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela (wprowadziła zasadę, że państwo ma za zadanie chronić prawa jednostki), Konstytucja Francuska i polska Konstytucja 3 maja. W Kodeksie cywilnym Napoleona Bonaparte z 1804 roku podkreślano równość i własność jednostki. Ogłoszona w 1807 roku konstytucja Księstwa Warszawskiego znosiła poddaństwo i nadała chłopom wolność osobistą w myśl zasady „człowiek rodzi się wolny”.

Obecnie prawa człowieka regulują Karta Narodów Zjednoczonych uchwalona w 1945 i Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uchwalona w 1948 przez Zgromadzenie Ogólne ONZ oraz późniejsze Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (wesły w życie w 1976 r.). Do praw człowieka odwołują się liczne konwencje międzynarodowe a także konstytucje poszczególnych państw.

Współcześnie uważa się, że prawa człowieka przysługują każdemu człowiekowi i wynikają z jego wrodzonej godności. Prawa człowieka określa się jako:

- powszechne – przysługują wszystkim ludziom, niezależnie od czasu i miejsca gdzie przebywają
- niezbywalne – nie można się ich zrzec, nawet dobrowolnie
- nienaruszalne – istnieją niezależnie od władzy, ani państwo ani żadna osoba nie może pozbawić człowieka praw.

Obowiązujące międzynarodowe paktów dzielą prawa i wolności na:

- osobiste – bezpośrednio dotyczące egzystencji człowieka (prawo do życia, zakaz tortur, prawo do wolności, prawo do prywatności, wolność myśli, sumienia i wyznania, prawo do rzetelnego procesu sądowego)
- polityczne i publiczne – gwarantujące jednostce możliwość aktywnego udziału w rządzeniu państwem (wolność stowarzyszania się, wolność zgromadzeń, prawo do wybierania swoich przedstawicieli i bycia wybranym, prawo do informacji o działaniach władz)
- ekonomiczne, socjalne i kulturalne – prawo do własności, swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej, do pracy; prawo do urlopu, do zabezpieczenia socjalnego, prawo do edukacji, prawo do opieki zdrowotnej; prawa do korzystania z dóbr kultury

Więcej informacji można znaleźć na stronie Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie: http://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka/index.php

Spoglądamy teraz na tablicę lub arkusz papieru, na którym na początku lekcji zapisane zostały skojarzenia z prawami człowieka, a później przykłady praw człowieka. Zastanawiamy się wspólnie, korzystając z wcześniejszych opracowań, które grupy praw są łamane najczęściej, o jakich możemy przeczytać w gazetach lub usłyszeć w telewizji? Z pewnością pojawią się takie odpowiedzi jak tortury, więźniowie polityczni, praca niewolnicza.

Zajrzyjmy jeszcze raz do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Artykuł 25 mówi „Każdy człowiek ma prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt jego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne(...)”. Treść artykułu można zapisać na tablicy. Zastanówmy się czy te prawa na świecie są respektowane? Ludzie w jakich krajach są najczęściej pozbawiani tych praw? Dlaczego prawa te nie są respektowane, jakie są tego przyczyny? Prosimy uczniów o wypowiedzenie swoich przemyśleń i refleksji. Kierujemy uwagę uczniów na różnice w dostępie do tych praw w krajach bogatych i w krajach biednych.

Dzielimy uczniów na 6 grup i rozdajemy powielone fragmenty kluczowych dokumentów z zakresu praw człowieka (załącznik nr 2 do pobrania ze strony www.klimat.edu.pl/scenariusz-5/). Zadaniem uczniów będzie zaznaczyć te artykuły w dokumentach, które dotyczyć mogą naruszania praw człowieka w związku ze zmianami klimatu i w jaki sposób to się stanie. W trakcie pracy grupy korzystają z opracowanej wcześniej mapy umysłu.

Po zakończeniu przedstawiciele grup prezentują swoją pracę. Ponownie zwracamy uwagę na różnice w dostępie do praw pomiędzy krajami bogatymi i biednymi. Prowadzący przypomina że prawa człowieka dotyczą stosunków między państwem a obywatelem. Czy jednak takie państwa jak Etiopia, Niger czy Bangladesz są w stanie zagwarantować wszystkim obywatelom „stopę życiową zapewniającą zdrowie i dobrobyt jego i jego rodziny, włączając w to wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne”? Pytamy uczniów czy w dokumentach, z którymi się przed chwilą zapoznawali są uwzględnione rozwiązania tego problemu. Prosimy o ponowne zajrzenie do dokumentów i podkreślenie tych artykułów, które mówią o współpracy międzynarodowej mającej na celu doprowadzenie do realizowania zawartych w nich praw.

Prosimy o odczytanie art. 28 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka („Każdy człowiek ma prawo do takiego porządku społecznego i międzynarodowego, w którym prawa i wolności zawarte w niniejszej Deklaracji byłyby w pełni realizowane”). Prosimy uczniów o wyjaśnienie co oznacza ten artykuł i jak go należy odczytywać w praktyce? Odczytujemy fragment Kart Narodów Zjednoczonych (załącznik nr 3 do pobrania ze strony www.klimat.edu.pl/scenariusz-5/).

Na zakończenie prosimy uczniów o indywidualne zakończenie zdań:

Zaskoczyło mnie, że

Prawa człowieka to dla mnie.....

Moim zdaniem bogate kraje

Prognozowane skutki zmian klimatu (zał. do scenariusza „Zmiany klimatu a prawa człowieka”)

<p>Podnoszący się poziom mórz zwiększy ryzyko śmierci i obrażeń spowodowanych podtopieniami. Nawet do 20 % światowej populacji mieszka w dorzeczach, gdzie do lat 80-tych XXI w. może znacznie wzrosnąć zagrożenie powodziowe.</p>	<p>W niektórych częściach Azji bezpieczeństwo żywnościowe będzie zagrożone z powodu deficytu wody i coraz wyższych temperatur. W Azji Środkowej i Południowej plony mogą do 2050 r. ulec obniżeniu nawet o 30 %.</p>	<p>W Afryce zmniejszająca się powierzchnia gruntów ornych, krótsze okresy wegetacyjne oraz niższe plony doprowadzą do zwiększenia problemu niedożywienia. W niektórych krajach plony z upraw nawadnianych przez opady atmosferyczne mogą już w 2020 r. ulec obniżeniu o 50 %.</p>
<p>Do 2020 r. od 75 milionów do 250 milionów ludzi w Afryce może stanąć w obliczu jeszcze poważniejszych niedostatków wody spowodowanych zmianami klimatycznymi. Zmniejszony spływ wody z lodowców górskich może dotknąć nawet miliard mieszkańców Azji do lat 50. XXI w.</p>	<p>Przewiduje się, że także na niewielkich wyspach podniesienie poziomu mórz spowoduje wzmożone podtapianie terenów, wzrost liczby sztormów oraz erozję, co stanowi zagrożenie dla niezbędnej infrastruktury, osad oraz instalacji wspierających egzystencję społeczności wyspiarskich.</p>	<p>Fale upałów mogą doprowadzić do większej ilości zgonów wśród osób starszych i przewlekle chorych, dzieci oraz osób odizolowanych społecznie. Wywołana zmianami klimatycznymi fala upałów, która nawiedziła Europę w 2003 r., spowodowała 35 000 dodatkowych zgonów.</p>
<p>Istnieje możliwość, że do 2020 r. na skutek przyszłych zmian klimatycznych blisko 50 milionów ludzi stanie w obliczu groźby głodu, a do 2050 r. czeka to kolejne 132 milionów ludzi.</p>	<p>Nasilające się powodzie i susze doprowadzą do zwiększenia liczby przypadków biegunki i cholery. Szacuje się, że ponad 150 000 ludzi umiera obecnie co roku z powodu biegunki, malarii i niedożywienia spowodowanych zmianami klimatycznymi.</p>	<p>Do lat 80. XXI w. kolejne miliony ludzi staną w obliczu zagrożenia corocznymi powodziami, spowodowanymi podniesieniem poziomu mórz, przede wszystkim w deltach wielkich rzek w Azji i Afryce.</p>
<p>Wskutek zmian temperatury niektóre choroby zakaźne będą w stanie rozprzestrzeniać się na nowych obszarach. Zgodnie z szacunkami od 220 do 400 milionów więcej ludzi stanie w obliczu zagrożenia malarią. Ocenia się, że do 2085 r. z powodu zmian klimatycznych 3,5 miliarda ludzi będzie zagrożonych dengą (śmiertelna wirusowa choroba odzwierzęca występująca u ludzi i niektórych małp).</p>	<p>Okolo 20-30 % dotychczas opisanych gatunków roślin i zwierząt może być w większym stopniu zagrożone wyginięciem, jeśli średnia temperatura na świecie wzrośnie o więcej niż 1,5 – 2,5°C. Błaknięcie koralowców i erozja wybrzeża wywrze wpływ na zasoby rybne, które obecnie są podstawowym źródłem białka zwierzęcego dla miliarda ludzi.</p>	<p>W następnym dziesięcioleciu nawet 175 milionów dzieci rocznie może paść ofiarą różnych chorób spowodowanych zmianami klimatycznymi. Skutki tych chorób mogą utrzymywać się przez całe życie: w Nigrze, wśród dzieci w wieku do trzech lat, które urodziły się w roku powodzi i zostały w jej wyniku poszkodowane, prawdopodobieństwo skarłowacenia z powodu drastycznych niedoborów żywieniowych wynosi 72%.</p>
<p>Z powodu zmian środowiskowych na całym świecie już w 2010 r. może pojawić się nawet 50 milionów uchodźców i wysiedleńców, z czego większość stanowią będą kobiety i dzieci.</p>	<p>Nasili się problem niedożywienia wśród dzieci, co będzie miało katastrofalne skutki dla perspektyw wzrostu i rozwoju milionów młodych ludzi.</p>	<p>Zwiększy się liczba zgonów, chorób i obrażeń z powodu rosnącej częstotliwości i intensywności fal upałów, powodzi, burz, pożarów i susz.</p>

Źródła informacji: Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) 2007, Grupa Robocza II; Światowa Organizacja Zdrowia.